

הסנה ונחמה

פרק ג' א ומִשֶׁה הִיָּה רֹעֵה אֶת-צֹאן יִתְרוֹ חֹתְנֹו פֶּהַן מִדִּין וַיִּנְהַג אֶת-הַצֹּאן אַחֵר הַמִּדְבָּר וַיָּבֵא אֶל-הַר הָאֱלֹקִים חֶרְבָּה. ב וַיֵּרָא מִלְאָךְ ה' אֵלָיו בְּלִבְת-אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֵּרָא וְהָיָה הַסֵּנֶה בְּעַר בָּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינֶנּוּ אֶכְלֵ. ג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶסְרֶה-נָּא וְאֶרְאֶה אֶת-הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מִדּוֹעַ לֹא-יִבְעַר הַסֵּנֶה. ד וַיֵּרָא ה' כִּי סָר לְרֵאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹקִים מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הַנְּבִי. ה וַיֹּאמֶר אֶל-תִּקְרַב הֵלֶם שֶׁל-נְעֻלְיָךְ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֵתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמַּת-קִדְשׁ הוּא.

1. **רש"י** "אחר המדבר" - להתרחק מן הגזל שלא ירעו בשדות אחרים
2. **ספורנו**: "ויבוא אל הר האלוהים חורבה"- הוא לבדו, להתבודד ולהתפלל.
3. **רבנו בחיי**, על התורה בפירושו "על דרך הפשט":

עניין הפרשה הזאת, כי משה ראה תחילה אש, שהייתה מתלקחת בסנה, ואין הסנה נשרף... והיה סבור שהוא אש של מטה... על כן רצה להתקרב, זהו שאמר "אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה", כלומר: אראה הפלא הגדול, אם נשתנה הסנה משאר העצים או נשתנה האש משאר האשיות, שאילו היה סבור שהיה האש של מעלה, לא היה מתקרב. ואחר שראה האש נתחזק שכלו בראיית המלאך, וזהו שאמר "וירא מלאך ה' בלבת אש מתוך הסנה" – משמעות הכתוב כי לבוש אש ראה תחילה ואחר כך המלאך מתוך האש.

ואחר שנתחזק שכלו בראיית המלאך, ראה במראה הנבואה כבוד השכינה, וזהו שאמר "וירא ה' כי סר לראות ויקרא אליו אלוקים".

ומפני שעתה הייתה תחילת נבואת משה, רצה הקדוש ברוך הוא לחנכו מעט מעט ולהעלותו ממדרגה למדרגה, עד שיתחזק שכלו.

משל למה הדבר דומה? לאדם היושב בבית אפל זמן מרובה, אם יצא פתאום ויסתכל לעין השמש יחשכו רואותיו, ועל כן צריך שיסתכל באור מעט מעט, עד שיהיה רגיל בכך, וכשם שיקרה זה באור השמש, הוא הדין והוא הטעם עצמו באור השכל, כי הדברים השכליים בדמיון הדברים הטבעיים, כי יקרה לשכל כמקרה החושים, וכוחות הנפש הלוא הם קשורים עם כוחות הגוף. וכן מצינו בישראל, שחינכן הקדוש ברוך הוא בנתינת התורה מעט מעט - תחילה נצטוו במרה מעט מצוות, ואחר כך עשרה הדיברות בסיני, ואחר כך תשלום התורה במואב.

לכן מצינו בעניין השגתו יתברך, שיצטרך אדם לתוך שכלו מעט, ובזה תהייה השגתו עולה ומתרחבת והולכת כעניין אור השחר, שמתחיל לזרוח מעט אור ואחר כך הולך ומרחיב.

וזהו לשון הנביא (הושע ו' ד') "ונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו" – לימדנו הכתוב, כי יש אנשים שאינם יודעים לרדוף ומבקשים להשיג הידיעה בבת אחת, ולזה אמר: "ונדעה נרדפה לדעת" – שנדע תחילה איך נרדוף, וביאר איכות ההרדפה: כשחר, כלומר לא בבת אחת אלא מעט מעט "כשחר נכון מוצאו".

4. **ר' אברהם בן הרמב"ם** -ואלה סודות גדולים, ומי עמד בסודו?

5. **שמות רבה ב' י'**:

ולמה הראה לו הקדוש ברוך הוא למשה בעניין הזה? לפי שהיה משה מחשב בלבו ואומר: שמא יהיו המצריים מכלין את ישראל? לפיכך הראהו הקדוש ברוך הוא אש בוערת ואיננו אוכל. אמר לו: "כשם שהסנה בוער באש ואיננו אוכל, כך המצריים אינן יכולין לכלות את ישראל".

6. **חזקוני** אות כנגד מצרים וישראל, כי האויב נמשל לאש וישראל לסנה וכמו שהאש לא היה בוער את הסנה, כך האויב לא יוכל לכלות את ישראל.

7. **מלמד לתלמידים**

משל לעם השפל הבחון באש הצרות, ובכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו- וזרעו ושמו עומד. וזה הענין לא יתכן לפי הטבע, אבל הכל נמשך לרצון ה' יתעלה.

8. **זוהר ח"ב כ"א:** מכאן למדנו רחמנותו של מקום על הרשעים, דכתיב "והנה הסנה בוער באש" לעשות בהם דין ברשעים, והסנה איננו אוכל – אין בהם כליה.

9. **מכילתא ריש שמות:**

ר' שמעון בן יוחאי אומר: מפני מה נגלה הקב"ה משמי מרום והיה מדבר עם משה מתוך הסנה? אלא מה הסנה קשה מכל אילנות שבעולם וכל ציפור שנכנסת לתוכו, אינה יוצאת מתוכו בשלום, עד שמתחכת איברים איברים, כן היה שעבודם של ישראל במצרים קשה מכל שעבוד בעולם.

10. **ילקוט שמעוני קס"ט:**

מה דרכו של סנה, אדם מכניס ידו לתוכו אינו ניזוק, לפי שקוציו כפופין למטה, ואם ביקש להוציא את ידו, הקוצים תופסים בה ואין יכול להוציאה, כך המצרים: בתחילה קיבלו את ישראל בסבר פנים יפות שנאמר (בראשית מ"ה) "ארץ מצרים לפניך היא", וכשביקשו לצאת לא הניחום שנאמר: "וגם את ישראל לא אשלח".

11. **שמות רבה ב' ז':**

... הדא הוא דכתיב (שיר השירים ה'): "פתחי לי יונתי תמתי" מה התומים הללו, אם חשש אחד בראשו, חברו מרגיש, כן אמר הקב"ה (תהלים צ"א) "עמו אנכי בצרה" ... אמר לו הקב"ה למשה: אי אתה מרגיש שאני שרוי בצער כשם שישראל שרויין בצער – הוי יודע ממקום שאני מדבר עמך, מתוך הקוצים, כביכול: אני שותף בצערם.

12. **שמות רבה ב, ט**

שאל גוי אחד את ר' יהושע בן קרחה: מה ראה הקב"ה לדבר עם משה מתוך הסנה? אמר ליה: אילו מתוך חרוב או מתוך שקמה, כך היית שואל, אלא להוציאך חלק אי אפשר: למה מתוך הסנה? ללמדך שאין מקום פנוי בלא שכינה, אפילו סנה.

13. **מכילתא דרשב"י ב':**

ר' אלעזר בן ערך אומר: מפני מה נגלה הקב"ה משמי מרום והיה מדבר עם משה מתוך הסנה, והלא היה לו לדבר מראש הרים ומגבהי עולם, ומארזי הלבנון? אלא השפיל עצמו ודיבר מתוך הסנה. ועליו אמר שלמה (משלי כ"ט כ"ב): "ושפל רוח יתמוך כבוד". אי אתה מוצא מן האילנות שפל מן הסנה. וכן הוא אומר (תהלים קל"ח): "כי רם ה' ושפל יראה".

נחמה

ר' אלעזר בן ערך רואה בסנה סמל לענוותנותו – ה' בחר לו את המסגרת הצנועה והשפלה ולא את המסגרת המפוארת. לימוד זה חוזר בדברי חז"ל בכל מיני הזדמנויות. אף התורה לא ניתנה על הגבוה שבין ההרים, אלא על אחד ההרים הנמוכים. אין הפאר וההדר שבחיצוניות התופעה סימנים המעידים על גדלותה הפנימית, ולא ככל שיגדל הברק החיצוני תגבר זיוה של האמת הפנימית. המשכן לא היה אלא אוהל יריעות, וכמות הזהב שבו- כפי שנאמר בפרשת פקודי- היתה קטנה, ושרתה בו השכינה והתמיד בו מראה כבוד ה' יותר משהיה בבנין שלמה המפואר, ובית המקדש שנבנה על ידי הורדוס, אשר לא היה דומה לו ביופיו, בהידורו, בברק השיש שממנו נעשה- בו היתה הכהונה נמכרת בכסף, ובו לא היה ארון ולא לוחות העדות, ולא שרתה בו השכינה. וכדי ללמדנו אמת זו ולחנכנו הצנע לכת – אמר ר' אלעזר בן ערך- נתגלה ה' למשה מתוך השפל שבאילנות ולא "מראשי צורים ומגבהי עולם ומארזי לבנון". לכאורה גם המדרש הרביעי רוצה ללמדנו לקח דומה לזה של המדרש השני, אלא שאם תעיין יפה תראה שם, שבדברי ר' אלעזר בן ערך באים פרטי התגלות ה' כדי להורות את האדם, כיצד עליו להתנהג. מה הוא עניו ומשפיל עצמו – אתה בשר ודם, עפר ואפר, על אחת כמה וכמה....

(* וכמה נאים דברים אלה לשעתם ולכל שעה ובייחוד לזמננו אשר בו לא רק עובדי כל מיני תחליפי אמת, מתהדרים בארמונות פאר לסמא עיניים, למען לא ירגישו באפס ובאין ובריקנות בפנים המסגרת המפוארת אשר בה הקיפוח, אלא גם אלה שתורת אמת עמם ואין זקוקים ללהטוטי חיצוניות מבריקה, חושבים שעליהם להתחרות עם אלילי שוא ומרדפי הרוח בבתי שן ובכלי זהב ובטקסים רעשים ומבריקים.